

ΣτΕ Ολ.1891/2019

Πρόεδρος: Ε. Σαρπ

Εισηγητής: Γ.Τσιμέκας

Θέμα: επανυπολογισμός κύριων συντάξεων – κρατική χρηματοδότηση κύριων συντάξεων – αναλογιστική μελέτη για τη βιωσιμότητα του ΕΦΚΑ – μελέτη για την τεκμηρίωση της επάρκειας των παροχών – ποσοστά αναπλήρωσης κύριας συντάξεως

Με την 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειας ακυρώθηκε η 26083/887/7.6.2016 απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών με τίτλο «Αναπροσαρμογή κύριων συντάξεων - Προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων» (Β' 1605/7.6.2016 και διορθώσεις σφαλμάτων Β' 1623/8.6.2016 και Β' 1988/1.7.2016).
Ειδικότερα:

Α. Κρίθηκε, κατά πλειοψηφία, ότι, στο πλαίσιο της επιχειρούμενης με το ν. 4387/2016 ασφαλιστικής μεταρρύθμισης, αιτιολογείται επαρκώς η επιλογή, κατ' εφαρμογή των άρθρων 14 και 33 του ν. 4387/2016 (Α' 85) και της παραπάνω κ.υ.α. 26083/887/7.6.2016, ως βάσης επανυπολογισμού των κύριων συντάξεων που καταβάλλονταν στους ήδη συνταξιούχους κατά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016, του ύψους στο οποίο οι συντάξεις αυτές είχαν διαμορφωθεί στις 31.12.2014, δηλαδή με τις επελθούσες και κριθείσες ως αντισυνταγματικές με τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου περικοπές των ν. 4051/2012 και 4093/2012, με όμοια αιτιολογία με αυτήν που υιοθετήθηκε στην 1890/2019 απόφαση επί της αίτησης ακυρώσεως της ΟΤΟΕ επί του αντίστοιχου ζητήματος που αφορά τον επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 επικουρικών συντάξεων. Μειοψήφησαν δώδεκα μέλη με αποφασιστική ψήφο και οι δύο Πάρεδροι, οι οποίοι υποστήριξαν την άποψη ότι, κατά τον επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων κύριων συντάξεων, δεν αιτιολογείται η επιλογή του νομοθέτη να διατηρήσει τις κριθείσες ως αντισυνταγματικές περικοπές των συντάξεων που επιβλήθηκαν με τους πιο πάνω νόμους. Η ως άνω μειοψηφούσα γνώμη επικαλείται την ίδια αιτιολογία, βάσει της οποίας υποστήριξε ότι δεν αιτιολογείται ο επανυπολογισμός των επικουρικών συντάξεων με βάση τις περικοπείσες με τους ίδιους νόμους επικουρικές συντάξεις στην 1890/2019 απόφαση επί της αιτήσεως ακυρώσεως της ΟΤΟΕ (βλ. σημείο Α. της περίληψης της 1890/2019 απόφασης).

Β. Απερρίφθη ο λόγος ακυρώσεως περί παραβάσεως του δεδικασμένου, που απορρέει από τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, διότι η ύπαρξη δεδικασμένου προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ταυτότητα διαδίκων, προϋπόθεση η οποία δεν συντρέχει εν προκειμένω.

Γ. Ο λόγος ακυρώσεως, σύμφωνα με τον οποίο, κατά παράβαση του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η κρατική χρηματοδότηση προς τον Ε.Φ.Κ.Α. περιορίζεται μόνο στο τμήμα της εθνικής σύνταξης, ενώ η χρηματοδότηση της ανταποδοτικής σύνταξης γίνεται μόνο από τις εισφορές των ασφαλισμένων και όχι από κρατική χρηματοδότηση, απερρίφθη ως στηριζόμενος σε εσφαλμένη προϋπόθεση. Και τούτο διότι και υπό το καθεστώς ισχύος του ν. 4387/2016 διατηρείται η υποχρέωση του κράτους για κάλυψη των ελλειμμάτων του Ε.Φ.Κ.Α., που ενδεχομένως θα προκύψουν από την καταβολή της

ανταποδοτικής σύνταξης (βλ. σχετικώς άρθρα 1 παρ. 2, 2 παρ. 5 εδ. α και 56 παρ. 1 περ. γ του ν. 4387/2016, όπως προστέθηκε με το άρθρο 14 του ν. 4455/2017, καθώς και την αιτιολογική έκθεση του ν. 4387/2016).

Α. Απερρίφθη κατά πλειοψηφία ο λόγος, με τον οποίο προεβλήθη ότι δεν υπάρχει αναλογιστική μελέτη, από την οποία να τεκμηριώνεται η βιωσιμότητα του Ε.Φ.Κ.Α. Ειδικότερα, ως προς το ζήτημα αυτό έγιναν δεκτά τα ακόλουθα:

α) Κρίθηκε, κατά πλειοψηφία, ότι, προκειμένου ο νομοθέτης να ανταποκριθεί στην υποχρέωσή του να τεκμηριώσει τη βιωσιμότητα των φορέων που συνιστώνται και λειτουργούν στο πλαίσιο νέου ασφαλιστικού συστήματος και χορηγούν τις συνταξιοδοτικές παροχές (κύριες και επικουρικές) - υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος (ερμηνευομένου ενόψει και του άρθρου 106 παρ. 1 του Συντάγματος)- οφείλει, πριν από την ψήφιση του σχετικού νόμου, να έχει προκαλέσει τη σύνταξη αναλογιστικών μελετών προερχόμενων από αρμόδια προς τούτο αρχή, η οποία να διαθέτει εξειδικευμένες γνώσεις, όπως είναι η Εθνική Αναλογιστική Αρχή, που θεσπίστηκε με το άρθρο 9 του ν. 3029/2002 (Α' 160). Είναι δε απολύτως αναγκαίο να προκύπτει η βιωσιμότητα των ασφαλιστικών φορέων οι οποίοι θα λειτουργούν στο νέο ασφαλιστικό σύστημα και θα χορηγούν τις ασφαλιστικές παροχές, ιδίως στην περίπτωση της εκ βάθρων μεταβολής του ισχύοντος μη βιώσιμου, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, ασφαλιστικού συστήματος, ώστε να προκύπτει ότι η επιχειρούμενη ασφαλιστική μεταρρύθμιση που θα αντικαταστήσει το ισχύον σύστημα είναι πράγματι λυσιτελής, υπό την έννοια ότι είναι ικανή να εξασφαλίσει, πράγματι, την ασφαλιστική κάλυψη ολόκληρου του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας όχι μόνον βραχυπρόθεσμα αλλά και μακροπρόθεσμα. Εξάλλου, το γεγονός ότι η υπάρχουσα Εθνική Αναλογιστική Αρχή, έχει κατά νόμον, αρμοδιότητες προσαρμοσμένες στο ισχύον, κατά το χρόνο ιδρύσεώς της, ασφαλιστικό σύστημα και ότι δεν ρυθμίζεται ειδικώς από την υφιστάμενη νομοθεσία το περιεχόμενο της αναλογιστικής μελέτης που πρέπει να εκπονείται σε περίπτωση θεσπίσεως νέου ασφαλιστικού συστήματος δεν αίρει την υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, πριν από την αντικατάσταση του υπάρχοντος ασφαλιστικού συστήματος με νέο, να συντάσσεται αναλογιστική μελέτη από όργανο το οποίο να διαθέτει εξειδικευμένες προς τούτο γνώσεις είτε αυτό είναι η ανωτέρω Εθνική Αναλογιστική Αρχή είτε άλλο όργανο με τις ανωτέρω εξειδικευμένες γνώσεις. Ως προς το ζήτημα αυτό, διατυπώθηκαν τρεις μειοψηφούσες γνώμες: α) Κατά τη γνώμη επτά μελών με αποφασιστική ψήφο και ενός Παρέδρου, για την τεκμηρίωση της βιωσιμότητας του φορέα ή των φορέων που συνιστώνται και λειτουργούν στο πλαίσιο του νέου ασφαλιστικού συστήματος, δεν απαιτείται αποκλειστικά η σύνταξη αναλογιστικής μελέτης αλλά αρκεί η σύνταξη ειδικής οικονομικής μελέτης ή μελετών οικονομικού περιεχομένου, στις οποίες να απεικονίζονται αναλυτικά και με πληρότητα όλα τα δεδομένα της συνολικής οικονομικής καταστάσεως των ανωτέρω φορέων και η εξ αυτής συναγόμενη εξέλιξη της πορείας των εσόδων έναντι των δαπανών τους, από την οποία να προκύπτει η δυνατότητά τους να ανταποκρίνονται στην κατά το Σύνταγμα αποστολή τους. β) Κατά τη γνώμη ενός μέλους με αποφασιστική ψήφο, από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος μπορεί να συναχθεί ότι επιβάλλεται να υφίσταται τεκμηρίωση της αναγκαιότητας και της προσφορότητας των νομοθετικών μέτρων που συνεπάγονται μείζονα μεταβολή στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, ιδιαίτερα μάλιστα όταν η μεταβολή αυτή συνίσταται σε μετάβαση από ένα σύστημα

κοινωνικής ασφάλισης σε άλλο. Ωστόσο, από την ίδια συνταγματική διάταξη ουδόλως μπορεί να συναχθεί ότι επιβάλλεται στον νομοθέτη η τεκμηρίωση αυτή να περιβάλλεται τον τύπο της αναλογιστικής μελέτης. Εξάλλου, η αναλογιστική μελέτη, όπως προβλέπεται στις ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις [βλ. κυρίως ά. 9 παρ. 15 του ν. 3029/2002 και υ.α. οικ.21533/293/12.9.2006, Β' 1432], δεν συνιστά εργαλείο εποπτείας και αξιολόγησης, πολλώ δε μάλλον συνολικού ανασχεδιασμού, του εν γένει συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, η μεταρρύθμιση του οποίου χωρεί σε μεγάλη κλίμακα. Η κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος δέσμευση του νομοθέτη για καταρχήν τεκμηρίωση των μεταρρυθμιστικών του επιλογών στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης, εξαντλείται στην παράθεση, στην αιτιολογική έκθεση ή σε άλλα κείμενα, στα οποία αυτή ή προπαρασκευαστικές εργασίες του νόμου παραπέμπουν, των σκοπών της μεταρρύθμισης και των λόγων που την επιβάλλουν, καθώς και των βασικών εκείνων οικονομικών στοιχείων και αναλογιστικών δεδομένων, από τα οποία προκύπτει η βιωσιμότητα του νέου συστήματος (εκτιμώμενο πλήθος ασφαλισμένων και συνταξιούχων, εκτιμώμενα έσοδα και δαπάνες ανά κατηγορία παροχών). γ) Κατά τη γνώμη τριών μελών με αποφασιστική ψήφο, όταν, στο πλαίσιο της λήψης ταυτοχρόνως μέτρων περιστολής των δημοσίων δαπανών και αύξησης των δημοσίων εσόδων προς αντιμετώπιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσης, αποφασίζεται νομοθετική παρέμβαση με τη θέσπιση νέου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, που έχει ως αποτέλεσμα την περικοπή ήδη απονεμηθεισών ασφαλιστικών παροχών, ο νομοθέτης πρέπει να αιτιολογεί τις ρυθμίσεις με μελέτες, στοιχεία και δεδομένα που τεκμηριώνουν τα προβλήματα βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και ειδικότερα τη συνολική οικονομική κατάσταση τους συστήματος με την εξέλιξη της πορείας των εσόδων έναντι των δαπανών από την οποία να προκύπτει η δυνατότητα των φορέων κοινωνικής ασφάλισης να ανταποκρίνονται στην κατά το Σύνταγμα αποστολή τους. Η τεκμηρίωση αφορά ιδίως κρίσιμες πτυχές της βιωσιμότητας του συστήματος, μεταξύ των οποίων η δημογραφική γήρανση και η αύξηση του προσδόκιμου ζωής, ο λόγος ασφαλισμένων προς συνταξιούχους, η οικονομική ύφεση και ανεργία. Επί τη βάση των μελετών, των δεδομένων και των στοιχείων αυτών είναι εφικτός στη συνέχεια ο δικαστικός έλεγχος του σεβασμού της αρχής της αναλογικότητας και των λοιπών συνταγματικών διατάξεων, στο πλαίσιο του οποίου η Διοίκηση μπορεί να επικαλεσθεί, ενώπιον του Δικαστηρίου, και στοιχεία που είναι μεν μεταγενέστερα της ψήφισης του νόμου αλλά επιβεβαιώνουν τις επιλογές του νομοθέτη. Με τα δεδομένα αυτά δεν απαιτείται η εκπόνηση αναλογιστικής μελέτης η οποία, εκτός του ότι δεν επιβάλλεται από το Σύνταγμα, δεν θα είχε να προσφέρει στον δικαστικό έλεγχο που ασκείται επ' ευκαιρία προσβολής κανονιστικών διοικητικών πράξεων με τις οποίες τίθενται γενικοί και αφηρημένοι κανόνες δικαίου, δεδομένου ότι ναι μεν η περικοπή των απονεμηθεισών ασφαλιστικών παροχών είναι αυτονόητο ότι έχει άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο εκάστου, πλην ο βαθμός των επιπτώσεων ποικίλλει αναλόγως της οικονομικής κατάστασης των θιγομένων και των προσωπικών τους αναγκών προ της κρίσης.

β) Περαιτέρω, σύμφωνα με την γνώμη που επικράτησε, το κείμενο της Εθνικής Αναλογιστική Αρχή με τίτλο «1. Χρηματοοικονομική εξέλιξη του Συνταξιοδοτικού Συστήματος για το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ΟΑΕΕ, ΟΓΑ και Δημόσιο (Προβολές 2015-2060)», το οποίο εκπονήθηκε επικαίρως, εφόσον συνετάγη μετά την κατάρτιση του αντιστοίχου νομοσχεδίου και με πλήρη γνώση των σχετικών ρυθμίσεων, αποτελεί μελέτη, η

οποία περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία στοιχεία ενδεδειγμένης, εν όψει της επιχειρούμενης συνολικής μεταβολής του ασφαλιστικού συστήματος, αναλογιστικής μελέτης και τεκμηριώνει σε συνδυασμό και με τα λοιπά στοιχεία, που αποτελούν το υλικό τεκμηρίωσης για την ψήφιση του ν. 4387/2016, τη βιωσιμότητα του Ε.Φ.Κ.Α., απορριπτομένου του λόγου περί ελλείψεως αναλογιστικής μελέτης, που τεκμηριώνει τη βιωσιμότητα του Ε.Φ.Κ.Α. Εξ άλλου, δεν είναι δυνατό να συναχθεί άνευ ετέρου ανεπάρκεια της μελέτης ως εκ του ότι ο νομοθέτης έκρινε αναγκαίο να ληφθούν πρόσθετα μέτρα (μείωση προσωπικής διαφοράς) για τη θωράκιση της βιωσιμότητας του ΕΦΚΑ (τα οποία άλλωστε ο ίδιος ο νομοθέτης στη συνέχεια κατήργησε, βλ. άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 4583/2018, Α' 212), ούτε εκ του ότι με απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε αντισυνταγματικό το ύψος του ποσοστού ασφαλιστικών εισφορών για την υπαγωγή στην ασφάλιση του Ε.Φ.Κ.Α. των μη μισθωτών ασφαλισμένων, τόσο διότι πρόκειται για δεδομένο μεταγενέστερο της εκπόνησης της μελέτης και της θέσπισης του ν. 4387/2016, όσο και διότι δεν είναι δυνατό να διατυπωθεί σχετική κρίση πριν επιληφθεί ο νομοθέτης για να εξετάσει και να επιλέξει τον τρόπο συμμόρφωσης προς τα κριθέντα. Κατά την ειδικότερη γνώμη τριών Συμβούλων, από το κείμενο της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής και τις λοιπές μελέτες που συνοδεύουν το ν. 4387/2016, προκύπτει ότι ο νομοθέτης, κατά τη θέσπιση του νέου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, έλαβε υπόψη κρίσιμες πτυχές βιωσιμότητας του συστήματος, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες με πλήθος παθογενειών, και επιχειρεί με τις ρυθμίσεις του να δημιουργήσει προϋποθέσεις μεταβολής της υφισταμένης κατάστασης για να διασφαλίσει τη βιωσιμότητά του. Σύμφωνα με την ειδικότερη αυτή άποψη, βάσει των ως άνω μελετών, ο νομοθέτης αιτιολογεί τις ρυθμίσεις με βάση τις κρίσιμες παραμέτρους βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος που καταδεικνύουν την εξαιρετικά δυσμενή κατάσταση που έχει περιέλθει το σύστημα από τη διαρκή χειροτέρευση θεμελιωδών μεταβλητών, όπως είναι η δημογραφική γήρανση, η ανεργία και η οικονομική ύφεση, η σχέση ασφαλισμένων προς συνταξιούχους, που επιδρούν αποφασιστικά στη βιωσιμότητα όλων των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, με συνέπεια να τίθεται επιτακτικά η ανάγκη διαμόρφωσης ενός νέου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που να εγγυάται τη διατήρησή του κατ' επιταγήν του Συντάγματος. Μειοψήφησαν δώδεκα μέλη με αποφασιστική ψήφο και μία Πάρεδρος, οι οποίοι υποστήριξαν την εξής άποψη: Η ως άνω μελέτη της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής δεν περιλαμβάνει όλα τα ταμεία κύριας ασφάλισης, τα οποία εντάχθηκαν στον Ε.Φ.Κ.Α., και, ειδικότερα, δεν περιέχει καμία αναφορά στο Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων. Περαιτέρω, η μελέτη αυτή καταφάσκει τη βιωσιμότητα του Ε.Φ.Κ.Α. χωρίς να λαμβάνει υπόψη το κόστος της διατήρησης της προσωπικής διαφοράς που προκύπτει από τον επανυπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων έως την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 συντάξεων, σύμφωνα με τα άρθρα 14 και 33 αυτού. Ακόμη, η εν λόγω μελέτη δεν έχει λάβει υπόψη της, όπως ρητώς αναφέρεται σε αυτήν, «τα λοιπά έσοδα και λειτουργικά έξοδα, καθώς και περιουσιακά στοιχεία», ούτε απεικονίζει με παράθεση σχετικών στοιχείων την οικονομική κατάσταση των φορέων κύριας κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίοι εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α. και, κατ' ακολουθία, δεν συνυπολογίζει στη συνολική συνταξιοδοτική δαπάνη τις υποχρεώσεις και τα ελλείμματα των φορέων που συγχωνεύονται στον ΕΦΚΑ. Ενόψει των ανωτέρω ελλείψεων που παρουσιάζει η επίμαχη μελέτη και οι οποίες επισημαίνονται σ' αυτήν, προκύπτουσες ευθέως από το περιεχόμενό της, η εν λόγω μελέτη δεν τεκμηριώνει επαρκώς τη

βιωσιμότητα του Ε.Φ.Κ.Α. και, κατ' ακολουθία, τη δυνατότητα του εν λόγω ασφαλιστικού φορέα να χορηγεί τις προβλεπόμενες από το ν. 4387/2016 συνταξιοδοτικές παροχές και, συνεπώς, δεν αποτελεί την απαιτούμενη κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος αναλογιστική μελέτη. Άλλωστε, το γεγονός ότι η επίμαχη μελέτη ήταν ελλιπής συνάγεται και από το γεγονός ότι ένα περίπου έτος μετά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 ο νομοθέτης με το ν. 4472/2017 τροποποίησε την περ. β της παρ. 2 του άρθρου 14 του 4387/2016 και μείωσε το ποσό της προσωπικής διαφοράς που θα ελάμβαναν οι ήδη συνταξιούχοι αν το ποσό της συντάξεώς τους ήταν μεγαλύτερο από αυτό που προέκυπτε μετά τον επανυπολογισμό της με βάση τις διατάξεις του ν. 4387/2016. Περαιτέρω, οι ανωτέρω ελλείψεις δεν αναπληρώνονται από τα λοιπά στοιχεία, που προσκομίστηκαν στο Δικαστήριο από τη Διοίκηση ως υλικό τεκμηρίωσης του ν. 4387/2016, δεδομένου ότι στα στοιχεία αυτά επισημαίνονται απλώς και αναλύονται προβλήματα του ισχύοντος έως τον ν. 4387/2016 ασφαλιστικού συστήματος και προτείνεται διαφορετικό ασφαλιστικό σύστημα σε σχέση με το σύστημα που θεσπίστηκε με το ν. 4387/2016. Εξάλλου, η ανωτέρω μελέτη της Αναλογιστικής Αρχής δεν προηγήθηκε της καταρτίσεως του σχεδίου νόμου, ώστε τα συμπεράσματά της να ληφθούν υπόψη κατά την οργάνωση του νέου ασφαλιστικού συστήματος, αλλά καταρτίστηκε ενόψει των ρυθμίσεων, οι οποίες περιείχοντο ήδη στο τεθέν υπόψη της Αρχής σχέδιο νόμου και αποτελούν το περιεχόμενο του τελικώς ψηφισθέντος ν. 4387/2016. Άλλωστε, με τις ΣτΕ 1880 και 1888/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, κρίθηκε ότι αντίκειται στο άρθρο 4 του Συντάγματος η δια των άρθρων 39, 40 και 41 του ν. 4387/2016 θέσπιση ασφαλιστικών εισφορών για την υπαγωγή στην ασφάλιση του Ε.Φ.Κ.Α. των μη μισθωτών ασφαλισμένων στο ίδιο ποσοστιαίο ύψος με εκείνο των ασφαλιστικών εισφορών που προβλέπει ο νόμος για την ασφάλιση των μισθωτών, ενόψει δε αυτού κλονίζεται έτι περαιτέρω η αξιοπιστία της ανωτέρω μελέτης, η οποία είχε λάβει υπόψη για τα συμπεράσματά της το ανωτέρω, κριθέν ως αντισυνταγματικό, ύψος των ασφαλιστικών εισφορών.

Ε. Ακόμη, κρίθηκε κατά πλειοψηφία ότι, κατόπιν των 1889 και 1890/2019 ακυρωτικών αποφάσεων της Ολομέλειας, με τις οποίες διαπιστώθηκε έλλειψη τεκμηρίωσης της βιωσιμότητας του κλάδου της επικουρικής ασφάλισης του ΕΤΑΕΠ, δεν τεκμηριώνεται το ύψος της συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής την οποία χορηγεί το νέο ασφαλιστικό σύστημα του ν. 4387/2016· κατ' ακολουθία έγιναν, κατά πλειοψηφία, δεκτοί ως βάσιμοι, οι λόγοι ακυρώσεως, με τους οποίους προεβλήθη ότι η προσβαλλόμενη κ.υ.α. 26083/887/7.6.2016 είναι ακυρωτέα, διότι, κατά παράβαση του Συντάγματος, θεσπίστηκε ο επανυπολογισμός των καταβαλλομένων συντάξεων χωρίς να υπάρχει επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη που να αποδεικνύει την επάρκεια των χορηγούμενων από το ν. 4387/2016 παροχών και την εξασφάλιση με αυτές αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχαν τα μέλη του αιτούντος σωματείου και οι λοιποί αιτούντες κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Ειδικότερα, ως προς το ζήτημα αυτό έγιναν δεκτά τα ακόλουθα:

α) Όσον αφορά την υποχρέωση του νομοθέτη να τεκμηριώσει την επάρκεια των παροχών, που χορηγεί ο ασφαλιστικός οργανισμός ή οι ασφαλιστικοί οργανισμοί, που λειτουργούν στο πλαίσιο του νέου ασφαλιστικού συστήματος, υπό την έννοια της μη παραβίασης του συνταγματικού πυρήνα του κοινωνικοασφαλιστικού δικαιώματος (της χορήγησης δηλαδή στον συνταξιούχο παροχών τέτοιων που να

του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια, εξασφαλίζοντας τους όρους όχι μόνο της φυσικής του υποστάσεως αλλά και της συμμετοχής του στην κοινωνική ζωή με τρόπο που δεν αφήνεται πάντως ουσιωδώς από τις αντίστοιχες συνθήκες του εργασιακού του βίου), έγινε δεκτό κατά πλειοψηφία ότι ο νομοθέτης οφείλει, πριν από την ψήφιση του νόμου που θεσπίζει το νέο ασφαλιστικό σύστημα και ρυθμίζει εκ νέου τους όρους και τις προϋποθέσεις των ασφαλισμένων όλων των ασφαλιστικών φορέων, να έχει προκαλέσει, ενόψει και της πολυπλοκότητας και του τεχνικού εν πολλοίς χαρακτήρα των σχετικών εκτιμήσεων, την εκπόνηση επιστημονικά τεκμηριωμένης μελέτης ή μελετών από πρόσωπα που διαθέτουν τις κατάλληλες προς τούτο γνώσεις, από τις οποίες να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και ορισμένο η επάρκεια των χορηγούμενων παροχών και η εξασφάλιση με αυτές αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερα προς εκείνο που είχε ο ασφαλισμένος κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Μειοψήφησαν δώδεκα μέλη με αποφασιστική ψήφο, τα οποία υποστήριξαν την εξής άποψη: Στο πλαίσιο θέσπισης νέου ασφαλιστικού συστήματος, που έχει ως αποτέλεσμα την αναδιαμόρφωση των παροχών που χορηγεί ο ασφαλιστικός οργανισμός ή οι ασφαλιστικοί οργανισμοί, ο νομοθέτης πρέπει: α) να αιτιολογεί τις ρυθμίσεις με μελέτες, στοιχεία και δεδομένα που τεκμηριώνουν τη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και ειδικότερα τη συνολική οικονομική κατάσταση του συστήματος με την εξέλιξη της πορείας των εσόδων έναντι των δαπανών από την οποία να προκύπτει η δυνατότητα των φορέων κοινωνικής ασφάλισης να ανταποκρίνονται στην κατά το Σύνταγμα αποστολή τους, β) να καθορίζει παροχές στους συνταξιούχους που επιτρέπουν την αξιοπρεπή διαβίωσή τους, δηλαδή εισοδήματος ικανού να διασφαλίσει όχι μόνο τους όρους της φυσικής τους υπόστασης αλλά και τη δυνατότητα συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή, με γνώμονα πάντοτε τα όρια που επιτρέπει η βιωσιμότητα του συστήματος και με σεβασμό στη διαγενεακή αλληλεγγύη που επιβάλλει οι ρυθμίσεις του συστήματος να εγγυώνται την καταβολή αξιοπρεπούς επιπέδου παροχών και για τις μελλοντικές γενιές. Η τεκμηρίωση αυτή μπορεί να προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση του οικείου νομοσχεδίου ή της οικείας πρότασης νόμου, την κατ' άρθρο 75 παρ. 2 του Συντάγματος έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, κάθε άλλο σχετικό κείμενο που λήφθηκε υπόψη για τη σύνταξη των αντιστοίχων διατάξεων ή για την ψήφισή τους στη Βουλή, αλλά και από τις απόψεις της Διοίκησης στο Δικαστήριο, ακόμη δε και από άλλα σχετικά επίσημα στοιχεία που έχουν λάβει ευρεία δημοσιότητα (όπως οι στατιστικές αναφορές της ΕΛΣΤΑΤ, μελέτες εκπονηθείσες με επιμέλεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ.ά.). [Επί του ανωτέρω ζητήματος σχηματίστηκαν αρχικώς τρεις γνώμες, η ασθενέστερη των οποίων προσχώρησε στην πλειοψηφήσασα τελικώς άποψη]

β) Περαιτέρω, κρίθηκε, κατά πλειοψηφία, ότι η διαπιστωθείσα με τις 1889 και 1890/2019 ακυρωτικές αποφάσεις έλλειψη τεκμηρίωσης της βιωσιμότητας του κλάδου επικουρικής ασφάλισης του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π., θέτει εν αμφιβόλω τη δυνατότητα του εν λόγω φορέα να παρέχει επικουρικές παροχές, στο ύψος μάλιστα που επικαλείται η Διοίκηση, και, κατ' επέκταση, κλονίζει το ύψος και, επομένως, την επάρκεια των παρεχομένων σύμφωνα με το ν. 4387/2016 συνολικών συνταξιοδοτικών παροχών [αθροίσματος δηλαδή, κύριας (εθνικής και ανταποδοτικής) και επικουρικής συντάξεως], τόσο στους μελλοντικούς, όσο και στους παλαιούς συνταξιούχους· καθόσον οι προβλεπόμενες συνολικές συνταξιοδοτικές παροχές πρέπει να διασφαλίζουν υπέρ των συνταξιούχων ένα αξιοπρεπές επίπεδο

διαβίωσης, κατά το δυνατόν εγγύτερο εκείνου το οποίο αυτοί είχαν κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Συνεπώς, εφόσον το ύψος της συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής την οποία χορηγεί το νέο ασφαλιστικό σύστημα του ν. 4387/2016 δεν είναι βέβαιον, η έρευνα από το Δικαστήριο της τεκμηρίωσης της επάρκειας της συνολικής αυτής παροχής από τη Διοίκηση και, κατ' ακολουθία, η εξέταση των κειμένων - μελετών που συνοδεύουν το ν. 4387/2016, κατά το μέρος που αποβλέπουν στην απόδειξη της επάρκειας αυτής, καθίσταται αλυσιτελής. Ενόψει, δε, των ανωτέρω και ανεξαρτήτως τυχόν πλημμελειών που φέρουν τα ανωτέρω κείμενα-μελέτες, εφόσον, κατά τα ήδη κατά τα ανωτέρω κριθέντα, δεν τεκμηριώνεται το ύψος της συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής την οποία χορηγεί το νέο ασφαλιστικό σύστημα του ν. 4387/2016, γίνονται δεκτοί, κατά πλειοψηφία, ως βάσιμοι, οι λόγοι ακυρώσεως, με τους οποίους προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη ΚΥΑ είναι ακυρωτέα, διότι, κατά παράβαση του Συντάγματος (άρθρα 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 και 106 παρ. 1), θεσπίσθηκε ο επανυπολογισμός των καταβαλλομένων συντάξεων χωρίς, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, να υπάρχει επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη που να αποδεικνύει την επάρκεια των χορηγούμενων από το ν. 4387/2016 παροχών και την εξασφάλιση με αυτές αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχαν τα μέλη του αιτούντος σωματίου και οι λοιποί αιτούντες κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Ως προς το ζήτημα αυτό, διατυπώθηκαν τέσσερις μειοψηφούσες γνώμες: α) Σύμφωνα με τη γνώμη ενός μέλους με αποφασιστική ψήφο, ο λόγος περί ελλείψεως τεκμηριωμένης μελέτης σχετικά με την επάρκεια των χορηγούμενων από το ν. 4387/2016 παροχών προβάλλεται χωρίς έννομο συμφέρον από τους αιτούντες. β) Σύμφωνα με τη γνώμη ενός μέλους με αποφασιστική ψήφο, εφόσον μετά την ακύρωση των σχετικών με τον υπολογισμό των επικουρικών συντάξεων υ.α. οικ. 23123/785/7.6.2016 και οικ. 25909/470/7.6.2016 κλονίζεται το ύψος της συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής και συνεπώς αποβαίνει ακυρωτέα η προσβαλλόμενη κ.υ.α. 26083/887/7.6.2016 σχετικά με τον επανυπολογισμό των κύριων συντάξεων, παρέλκει ως αλυσιτελής η εξέταση των λόγων, με τους οποίους αμφισβητείται η επάρκεια της τεκμηρίωσης της πληττόμενης εν προκειμένω ρυθμίσεως, αφορώσης στον υπολογισμό των συνταξιοδοτικών παροχών, από της απόψεως εναρμονίσεως τούτων προς τις κατά τα άρθρα 2 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος αρχές. γ) Σύμφωνα με τη γνώμη ενός μέλους με αποφασιστική ψήφο, δεν καθίσταται αλυσιτελής η έρευνα από το Δικαστήριο της τεκμηρίωσης της επάρκειας της συνολικής παροχής, διότι η διαγνωσθείσα με τις προηγούμενες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας αντίθεση στο Σύνταγμα, που συνεπάγεται η μη εκπόνηση αναλογιστικών μελετών για τον καθορισμό τους ύψους των επικουρικών συντάξεων του ν. 4387/2016 και των κατ' εξουσιοδότηση αυτού κανονιστικών πράξεων, δεν καθιστά ανέφικτο τον δικαστικό έλεγχο της επάρκειας των συνταξιοδοτικών παροχών που καταβάλλονται δυνάμει του ως άνω νόμου. δ) Σύμφωνα με τη γνώμη δύο μελών με αποφασιστική ψήφο, ο λόγος ακυρώσεως, όπως προβάλλεται, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι δεν απαιτείται η σύνταξη αναλογιστικής μελέτης ή ειδικής επιστημονικής μελέτης για τον επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων συντάξεων, αλλά οι νέες ρυθμίσεις πρέπει να τεκμηριώνονται με βάση μελέτες, στοιχεία και δεδομένα, που καταδεικνύουν τη βιωσιμότητα του συστήματος και τη διασφάλιση της διαγενεακής αλληλεγγύης, εντός δε αυτού του πλαισίου τη χορήγηση παροχών αξιοπρεπούς επιπέδου στους συνταξιούχους.

ΣΤ. Περαιτέρω, έγινε δεκτό, κατά πλειοψηφία, ότι ναι μεν υπάρχει κλιμάκωση, ως προς τα θεσπιζόμενα με το άρθρο 8 του ν. 4387/2016 ποσοστά αναπληρώσεως, βάσει των οποίων υπολογίζεται η ανταποδοτική σύνταξη και τα οποία εφαρμόζονται και για τον επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων κύριων συντάξεων, τα ποσοστά δηλαδή αυτά αυξάνονται προοδευτικά ανά κλίμακα ετών ασφάλισης, τα νέα, όμως, αυτά ποσοστά αναπληρώσεως, αυτά καθ' εαυτά, είναι ιδιαίτερος χαμηλά, η δε εφαρμογή τους, ως εκ του ύψους και της ανά τριετία κλιμακώσεώς τους, τόσο στο μέσο όρο των μηνιαίων αποδοχών καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου προκειμένου για τους μελλοντικούς συνταξιούχους, όσο και στον συντάξιμο μισθό επί του οποίου κανονίσθηκε η χορηγηθείσα σύνταξη προκειμένου για τους ήδη συνταξιούχους, οδηγεί στη χορήγηση ανταποδοτικής συνταξιοδοτικής παροχής, η οποία τελεί σε προφανή δυσαναλογία προς τις ανωτέρω αποδοχές, ενόψει του ότι το υψηλότερο ποσοστό αναπληρώσεως των εν λόγω αποδοχών είναι κατώτερο του 50%, και προς τις καταβληθείσες με βάση τις αποδοχές αυτές εισφορές. Υπό τα δεδομένα αυτά, τα συγκεκριμένα ποσοστά αναπληρώσεως παραβιάζουν την αρχή της ανταποδοτικότητας, η οποία αποτελεί έκφραση της αρχής της αναλογικότητας, υπό την έννοια της υπέρβασης του ανεκτού ορίου μέχρι του οποίου είναι επιτρεπτή, κατά το Σύνταγμα, η έλλειψη ανταποδοτικότητας εισφορών – παροχών. Η ανωτέρω παραβίαση της αρχής της ανταποδοτικότητας δεν αναιρείται, εξ άλλου, από τη χορηγούμενη από το σύστημα του ν. 4387/2016 εθνική σύνταξη, το ύψος της οποίας παραμένει σταθερό και δεν επηρεάζεται από τον αριθμό των (πέραν των 20) ετών ασφάλισης και το ύψος των αποδοχών. Περαιτέρω δε, το σύστημα του ανωτέρω ν. 4387/2016, ως προς την χορηγούμενη από αυτό συνολική συνταξιοδοτική παροχή (εθνική, ανταποδοτική και επικουρική), οδηγεί σε παραβίαση της αρχής της ισότητας, διότι, όπως προκύπτει από τον πίνακα 9 του οικ. 20263/121/4.5.2016 ενημερωτικού σημειώματος της Προϊσταμένης της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η χορηγούμενη από το σύστημα του νόμου συνολική συνταξιοδοτική παροχή εξασφαλίζει σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό αναπλήρωσης (σχέση συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής προς μέσο όρο αποδοχών καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου ή συντάξιμο μισθό) σε πρόσωπα που υπάγονται στην ίδια κλίμακα από πλευράς χρόνου ασφάλισης και έχουν μικρότερες κατά μέσο όρο αποδοχές ή συντάξιμο μισθό σε σχέση με πρόσωπα που ανήκουν στην ίδια κλίμακα αλλά έχουν μεγαλύτερο μέσο όρο αποδοχών ή συντάξιμο μισθό. Ως προς το ζήτημα αυτό, διατυπώθηκαν τέσσερις μειοψηφούσες γνώμες: α) Επτά μέλη με αποφασιστική ψήφο υποστήριξαν την εξής άποψη: Ο ν. 4387/2016 προβλέπει κλιμάκωση ως προς τα ποσοστά αναπλήρωσης, τα δε ποσοστά αναπλήρωσης της συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής που προβλέπονται για την ίδια κλίμακα χρόνου ασφάλισης και αντιστοιχούν σε ποσά αποδοχών δεν είναι ιδιαίτερος χαμηλά ούτε η μεταξύ τους διαφορά είναι δυσανάλογα μεγάλη. Συνεπώς, ο επανυπολογισμός των συντάξεων με εφαρμογή των ποσοστών αναπλήρωσης που προβλέπονται στο άρθρο 8 του ν. 4387/2016 και που κατά την αιτιολογική έκθεση του νόμου ορίσθηκαν στο ανώτατο επιτρεπόμενο όριο που επιτρέπει η κατάσταση της εθνικής οικονομίας, δεν παραβιάζει την αρχή της ανταποδοτικότητας, διότι προκύπτει ότι υπάρχει και για όσους ελάμβαναν μεσαίες ή υψηλές αποδοχές, στοιχειώδης αναλογία μεταξύ καταβληθεισών εισφορών και καταβαλλόμενων παροχών, το ότι δε εξασφαλίζεται μεγαλύτερη αναπλήρωση εισοδήματος στις χαμηλότερες οικονομικά κατηγορίες

ασφαλισμένων, που, όπως προκύπτει από την ίδια ως άνω αιτιολογική έκθεση, αποτέλεσε επιλογή του νομοθέτη, δεν αντιβαίνει στην αρχή της ισότητας. β) Ένα μέλος με αποφασιστική ψήφο υποστήριξε την άποψη ότι ο ως άνω λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος για τους λόγους, για τους οποίους το ίδιο μέλος υποστήριξε ότι ο ν. 4387/2016 είναι σύμφωνος με το Σύνταγμα (βλ. πιο κάτω σημείο Ζ. της περίληψης). γ) Ένα μέλος με αποφασιστική ψήφο υποστήριξε την άποψη ότι τα ποσοστά αναπλήρωσης του άρθρου 8 του ν. 4387/2016 εξασφαλίζουν i. την προστασία των οικονομικά ασθενέστερων κατηγοριών ασφαλισμένων, δηλαδή εκείνων με χαμηλούς συντάξιμους μισθούς, για τους οποίους ο νόμος προβλέπει τα υψηλότερα ποσοστά αναπλήρωσης, διασφαλίζοντας επίπεδο διαβίωση καλύτερο και εκείνου που είχαν κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου, ii. την ανταμοιβή, ως κίνητρο παραμονής στην αγορά εργασίας, των ασφαλισμένων με μεγαλύτερο εργασιακό βίο και αντίστοιχη συνεισφορά στα ασφαλιστικά ταμεία, εξαιτίας της προοδευτικής αύξησης του ποσοστού αναπλήρωσης ανά κλίμακα ετών ασφάλιση και iii. επαρκείς παροχές για τις ενδιάμεσες εισοδηματικές κατηγορίες ασφαλισμένων, οι οποίες και απολάμβαναν, εν πολλοίς, τις υπερανταποδοτικές παροχές των προηγούμενων νόμων. Υπό τα δεδομένα αυτά, εφόσον οι παροχές του ν. 4387/2016 πληρούν τις συνταγματικές απαιτήσεις επάρκειας, οι δε εισφορές και παροχές υπολογίζονται στην ίδια, πλέον, βάση, αυτή του εισοδήματος, για το οποίο καταβλήθηκαν εισφορές, με συνέπεια να υφίσταται, καταρχήν, αναλογία μεταξύ των δύο μεγεθών, δεν τίθεται, κατά την ίδια γνώμη, ζήτημα πρόδηλης έλλειψης ανταποδοτικότητας εισφορών-παροχών σε κάποια από τις κατηγορίες συνταξιούχων, εξαιτίας των ποσοστών αναπλήρωσης που θεσπίζονται με το άρθρο 8 του ν. 4387/2016, το οποίο και δεν αντίκειται, για τον λόγο αυτό, στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Σε κάθε περίπτωση, και υπό την εκδοχή της μεγαλύτερης επιβάρυνσης των συνταξιούχων με μεγαλύτερες αποδοχές κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου, την οποία δέχεται η πλειοψηφία, κρίνοντας ότι αυτοί λαμβάνουν λιγότερο ανταποδοτική σύνταξη, και πάλι δεν υφίσταται παραβίαση των άρθρων 22 παρ. 5 και 4 παρ. 1 Σ. Και τούτο, διότι το Σύνταγμα ουδόλως επιβάλλει τη χρήση σταθερών ποσοστών αναπλήρωσης για όλες τις εισοδηματικές ομάδες, απαγορεύοντας ουσιαστικά την αντιστρόφως προοδευτική κλιμάκωσή τους εις βάρος των ανώτερων εισοδημάτων, εφόσον πάντως διατηρείται σχέση ουσιαστικής ανταποδοτικότητας μεταξύ παροχών και εισφορών, γεγονός που δεν αμφισβητείται εν προκειμένω. δ) Τρία μέλη με αποφασιστική ψήφο υποστήριξαν την εξής άποψη: Για τη διαπίστωση της συμβατότητας των προβλεπόμενων στο άρθρο 8 του ν. 4387/2016 συντελεστών αναπλήρωσης, οι οποίοι εφαρμόζονται μόνον για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού τμήματος της σύνταξης, προς τις συνταγματικώς καθιερούμενες αρχές της ισότητας, της αναλογικότητας, καθώς και ως προς την τήρηση της αρχής της ανταποδοτικότητας, ελεγκτέο είναι το αποτέλεσμα της εφαρμογής αυτών (των συντελεστών) επί του ίδιου τμήματος της σύνταξης, ήτοι επί του ανταποδοτικού τμήματος αυτής, άνευ συνυπολογισμού επομένως του σταθερού ποσού των 384 ευρώ της εθνικής σύνταξης. Από τα παραγόμενα από τον ως άνω υπολογισμό αποτελέσματα, τα οποία αναλυτικώς παραθέτει η γνώμη αυτή, προκύπτει, σύμφωνα με την ίδια γνώμη, ότι το ανταποδοτικό τμήμα της σύνταξης των ασφαλισμένων αυξάνεται αναλογικώς, εν σχέσει προς τον μισθό (άρα και προς τις καταβληθείσες εισφορές) των ασφαλισμένων, άρα οι ασφαλισμένοι που κατέβαλαν υψηλότερες εισφορές θα λάβουν αναλογικά υψηλότερες ανταποδοτικές συντάξεις για συγκεκριμένα έτη ασφάλισης. Ομοίως, το

ανταποδοτικό τμήμα της σύνταξης παρουσιάζει αυξητική πορεία αναλόγως και προς τα έτη ασφάλισης, επομένως οι ασφαλισμένοι που κατέβαλαν εισφορές επί περισσότερα έτη θα λάβουν αναλογικά υψηλότερες ανταποδοτικές συντάξεις. Ενόψει των ανωτέρω, δεν επιβεβαιώνεται ότι η ανταποδοτικότητα για όσους λαμβάνουν μεσαίου ύψους αποδοχές βαίνει φθίνουσα για όσους έχουν πολλά έτη ασφάλισης και υψηλό μέσο όρο αποδοχών. Περαιτέρω δε, η εμφανιζόμενη υψηλή έως πλήρης ανταποδοτικότητα της μικτής σύνταξης για τους ασφαλισμένους με λίγα έτη ασφάλισης και χαμηλό μέσο όρο αποδοχών, σύμφωνα με τον πίνακα της Διοικήσεως, οφείλεται, στη συμμετοχή της κρατικώς χρηματοδοτούμενης, ενιαίας εθνικής σύνταξης (η αναγκαιότητα ύπαρξης της οποίας, καθώς και το σταθερό ύψος αυτής δεν αμφισβητήθηκαν άλλωστε στο πλαίσιο της παρούσας δίκης) στη διαμόρφωση του τελικού ποσού της σύνταξής τους. Με τα δεδομένα αυτά, οι ασφαλισμένοι, οι οποίοι, λόγω ύψους αποδοχών και χρόνου ασφάλισης, κατέβαλαν περισσότερες εισφορές, δεν θα λάβουν αναλογικώς χαμηλότερες συνταξιοδοτικές παροχές, όπως αβασίμως προβάλλεται από τους αιτούντες, αφενός διότι το συμμετέχον στη σύνταξή τους ποσό εθνικής σύνταξης δεν στοιχεί σε δικές τους εισφορές, ως κρατικώς χρηματοδοτούμενο, αφετέρου διότι, το ανταποδοτικό τμήμα της σύνταξής τους αυξάνεται, κατά τα ανωτέρω, σχετικά αναλογικώς προς τα έτη ασφάλισης και το μισθό τους. Είναι απορριπτέος επομένως, σύμφωνα με τη γνώμη αυτή, ο σχετικός λόγος ακυρώσεως.

Ζ. Ένα μέλος με αποφασιστική ψήφο διατύπωσε ως προς τη συνταγματικότητα του ν. 4387/2016 τη γνώμη που διατύπωσε και στην 1889/2019 απόφαση της Ολομέλειας επί της αίτησης ακυρώσεως της ΑΔΕΔΥ (βλ. σημείο Γ της περίληψης της 1889/2019 απόφασης).

Η. Τέλος, η Ολομέλεια, συνεκτιμώντας τους λόγους, για τους οποίους εχώρησε η ακύρωση της κ.υ.α. 26083/887/7.6.2016 και τον μεγάλο αριθμό των καταβαλλομένων κύριων συντάξεων των οποίων ο επανυπολογισμός θα τεθεί εν αμφιβόλω με την αναδρομική ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως και των εκκρεμοτήτων που θα ανακύψουν, έκρινε κατά πλειοψηφία ότι εν προκειμένω συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλουν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 50 παρ. 3β του π.δ. 18/1989, τα αποτελέσματα της ακυρώσεως να επέλθουν από την δημοσίευση της 1891/2019 αποφάσεως. Κατά τη γνώμη επτά μελών με αποφασιστική ψήφο, το Δικαστήριο έχει την ευχέρεια να καθορίσει σε εξαιρετικές περιπτώσεις χρόνο επελεύσεως των συνεπειών της ακυρώσεως μεταγενέστερο και από την ημερομηνία δημοσίευσής της ακυρωτικής απόφασης κατ' απόκλιση των οριζομένων στο άρθρο 50 περ. 3 β του π.δ. 18/1989, στην προκειμένη δε περίπτωση, εν όψει του επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος να υφίσταται νόμιμο καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης, οι συνέπειες της αντισυνταγματικότητας των διατάξεων του ν. 4387/2016 πρέπει να επέλθουν έξι μήνες μετά την δημοσίευση της 1891/2019 αποφάσεως, προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα στο νομοθέτη, αφού λάβει γνώση του σκεπτικού της ακυρωτικής απόφασης, να προβεί σε νέα, σύμφωνη με το Σύνταγμα, ρύθμιση του ζητήματος που αφορούν οι κριθείσες ως αντισυνταγματικές διατάξεις.